

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

Poslanecká sněmovna

2010

VI. volební období

8

Návrh

poslanců

Bohuslava Sobotky, Jeronýma Tejce a dalších

na vydání

ústavního zákona

**o celostátním referendu a o změně ústavního zákona České národní rady
č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních
zákonů**

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 2010

o celostátním referendu a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ CELOSTÁTNÍ REFERENDUM

Čl. 1

- (1) V celostátním referendu mohou občané České republiky rozhodnout
- o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu,
 - o návrhu zákona, kromě zákona ústavního, nebo
 - o souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy, kterou mají být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci (dále jen „referendum“).

(2) Otázka pro referendum nesmí směřovat ke změně podstatných náležitostí demokratického právního státu, jakož ani

- ke zrušení nebo omezení ústavně zaručených základních práv a svobod,
- k rozhodnutí, které by bylo v rozporu se závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodního práva,
- k rozhodnutí, které by znamenalo úpravu daňových, poplatkových nebo jiných platebních povinností tvořících příjmy veřejných rozpočtů,
- k ustanovování jednotlivých osob do funkcí a k jejich odvolávání z funkcí,
- k zásahu do výkonu moci soudní.

(3) Otázka pro referendum musí být jednoznačná, srozumitelná a musí být formulována tak, aby bylo možné se k ní vyjádřit slovy „ano“ nebo „ne“. V témže referendu může být položena k téže věci pouze jedna otázka; položeno však může být více otázek k různým věcem.

Čl. 2

(1) Právo hlasovat v referendu má každý občan České republiky, který nejpozději v den konání referenda dosáhl věku alespoň 18 let (dále jen „oprávněný občan“).

(2) Hlasování v referendu se koná pouze na území České republiky.

Čl. 3

- (1) Návrh na vyhlášení referenda jsou oprávněni prezidentu republiky podat
- skupina nejméně osmdesáti poslanců nebo skupina nejméně třiceti tří senátorů,

- b) vláda, nebo
- c) ve formě společné petice nejméně 200 000 oprávněných občanů zastoupených petičním výborem.

(2) Prezident republiky rozhoduje jednotlivě o návrzích, které mu byly podle odst. 1 podány, v pořadí, v jakém mu došly. Jestliže podle později podaného návrhu má být otázka pro referendum v téže věci obsahově stejná, nebo obsahově opačná, prezident republiky rozhodne, že referendum o později podaném návrhu na vyhlášení referenda nevyhlásí.

Čl. 4

(1) Prezident republiky vyhlásí referendum v případě návrhu podaného podle čl. 3 odst. 1 písm. a) a b) do třiceti dnů ode dne doručení návrhu a v případě návrhu podaného podle čl. 3 odst. 1 písm. c) do šedesáti dnů ode dne doručení návrhu. Opatření prezidenta republiky o vyhlášení a konání referenda se vyhláší obdobným způsobem jako zákon.

(2) Prezident republiky může před uplynutím lhůt pro vyhlášení referenda podle odst. 1 navrhnout Ústavnímu soudu, aby posoudil přípustnost návrhu na vyhlášení referenda, jestliže jej považuje za nepřipustný, protože nebyl podán osobami k tomu oprávněnými nebo protože položená otázka není v souladu s požadavky uvedenými v čl. 1. Pokud Ústavní soud vyslovil, že návrh na vyhlášení referenda není nepřipustný, prezident republiky vyhlásí referendum do patnácti dnů ode dne, kdy se rozhodnutí Ústavního soudu stalo vykonatelným, jinak referendum nevyhlásí.

Čl. 5

(1) Jsou-li splněny podmínky pro vyhlášení referenda, stanovené tímto ústavním zákonem, prezident republiky vyhlásí referendum ve lhůtách podle čl. 4 odst. 1 nebo odst. 2 tak, aby se konalo nejdříve devadesát dnů a nejpozději sto dvacet dnů ode dne, kdy prezident republiky referendum vyhlásil.

(2) Pokud by se při dodržení lhůt pro konání referenda mělo toto referendum konat v posledních šesti měsících volebního období Poslanecké sněmovny nebo funkčního období zastupitelstev územních samosprávných celků, vyhlásí prezident republiky referendum tak, aby se konalo spolu s volbami do Poslanecké sněmovny nebo s celostátními volbami do zastupitelstev územních samosprávných celků.

(3) Referendum se nevyhlásí a je-li vyhlášeno, nevykoná se po dobu, po kterou je vyhlášen stav ohrožení státu, nouzový stav nebo válečný stav. V takových případech se referendum vyhlásí nebo vykoná do šedesáti dnů poté, co byl takový stav ukončen.

Čl. 6

(1) Rozhodnutí v referendu je přijato, jestliže se pro ně v hlasování vyslovil takový počet oprávněných občanů, který tvoří alespoň jednu třetinu z celkového počtu občanů, kteří

byli oprávněni v referendu hlasovat (čl. 2 odst. 1), a zároveň jde o nadpoloviční většinu oprávněných občanů, kteří se zúčastnili hlasování.

(2) Ústavní soud přezkoumá na návrh prezidenta republiky, nejméně osmdesáti poslanců, nejméně třiceti tří senátorů nebo vlády ústavnost postupu provádění referenda před vyhlášením jeho výsledku. Prohlásil-li Ústavní soud postup provádění referenda za protiústavní, výsledek referenda se nevyhlásí.

(3) Prezident republiky rozhodnutí přijaté v referendu oznámí ve Sbírce zákonů ve lhůtě stanovené zákonem.

(4) Referendum, v němž bylo přijato rozhodnutí oznámené podle odst. 3, se může ve stejné věci konat, při dodržení postupu podle tohoto ústavního zákona, nejdříve po uplynutí dvou let ode dne oznámení rozhodnutí přijatého v referendu.

(5) Referendum, v němž nebyl vysloven souhlas s přijetím návrhu zákona, se může opakovat při dodržení lhůty podle odst. 4 nejdříve v následujícím volebním období Poslanecké sněmovny.

Čl. 7

(1) Pokud prezident republiky referendum ve lhůtě uvedené v čl. 4 odst. 1 nebo odst. 2, nevyhlásil, může se ten, kdo podal návrh na jeho vyhlášení obrátit do 30 dnů od uplynutí uvedených lhůt na Ústavní soud s návrhem, aby rozhodl, že prezident republiky byl povinen referendum vyhlásit. Jestliže Ústavní soud neshledá, že návrh na vyhlášení referenda je nepřipustný a návrhu vyhoví, jeho rozhodnutí se vyhlásí obdobným způsobem jako zákon; dnem vyhlášení tohoto rozhodnutí je referendum vyhlášeno.

(2) Návrh Ústavnímu soudu podle odst. 1 nelze podat, jestliže Ústavní soud již rozhodl, že návrh na vyhlášení referenda je nepřipustný (čl. 4 odst. 2).

Čl. 8

(1) Rozhodnutí přijatá v referendu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.

(2) Je-li rozpor mezi zákonem schváleným v referendu a jinými zákony, postupuje se podle zákona schváleného v referendu.

(3) Zákon schválený v referendu může být změněn nebo zrušen nejdříve v následujícím volebním období Poslanecké sněmovny, a to zákonem, k jehož přijetí Parlamentem je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů, nebo zákonem schváleným v referendu.

(4) O podepisování, platnosti a způsobu vyhlášení zákona schváleného v referendu platí ustanovení čl. 51 a 52 Ústavy České republiky.

(5) Pokud se podle tohoto ústavního zákona koná referendum k vyslovení souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy České republiky, nahrazuje souhlas v takovém referendu vyslovený souhlas Parlamentu.

Čl. 9

Zákon upraví další podmínky výkonu práva hlasovat v referendu, jakož i podrobnosti navrhování, vyhlásování a provádění referenda, oznamování rozhodnutí přijatého v referendu a soudního přezkumu ve věcech referenda. K přijetí tohoto zákona je třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

ČÁST DRUHÁ

Změna ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Čl. 10

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb. a ústavního zákona č. 319/2009 Sb., se mění takto:

1. V čl. 62 písmeno l) zní:

„l) vyhlašuje celostátní referendum a jeho výsledek.”

2. V čl. 87 odst. 1 písmena l) a m) znějí:

„l) o tom, zda předložený návrh na vyhlášení celostátního referenda je přípustný nebo zda navržené otázky, které mají být v celostátním referendu předloženy, jsou jednoznačné a srozumitelné,

m) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky o návrhu na vyhlášení celostátního referenda.”

3. V čl. 87 odst. 1 se za písm. m) doplňuje písm. n), které zní:

„n) o tom, zda postup při provádění celostátního referenda je v souladu s ústavním pořádkem a se zákonem o provádění celostátního referenda.”

ČÁST TŘETÍ ÚČINNOST

Čl. 11

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

D Ů V O D O V Á Z P R Á V A

Obecná část

Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (dále jen „Ústava“), vychází při výkonu státní moci lidem především z principu zastupitelské demokracie. V čl. 2 odst. 2 však současně Ústava předpokládá, že ústavním zákonem může být stanoveno, kdy lid vykonává státní moc přímo. Kromě toho se v čl. 10a odst. 2 Ústavy rovněž předpokládá rozhodování v referendu, a to o souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy, kterou se přenášejí některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci. K realizaci těchto ustanovení Ústavy již několikrát v minulosti vláda připravila návrh ústavního zákona, kterým by se součástí ústavního pořádku České republiky stalo obecné celostátní referendum (dále jen „referendum“), to je všelidové hlasování. Z těchto vládních návrhů koncepčně čerpá také tento návrh. Na rozdíl od ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje referendum jednorázové, týkající se pouze přistoupení našeho státu k Evropské unii, předložený návrh ústavního zákona předpokládá referendum jako obecný prvek přímé demokracie u nás, i když v relativně úzkém rozsahu, jako doplněk demokracie zastupitelské.

Navržený ústavní zákon vychází z toho, že na jedné straně není demokracie úplná, není-li součástí ústavního systému možnost, aby o základních otázkách spoleurozhodovali občané, na druhou stranu respektuje skutečnost, že v moderní společnosti by pravidelnou formou výkonu státní moci měla být zastupitelská demokracie, zatímco přímá demokracie, v podobě referenda, by měla být formou výjimečnou, doplňkovou k zastupitelské demokracii. Forma referenda by měla být zvolena při rozhodování jen o zcela zásadních otázkách vnitřní nebo zahraniční politiky státu, mezi něž patří např. rozhodování o mezinárodních smlouvách, které mají za následek přechod části svrchovaných pravomocí státu na mezinárodní organizace. V mimořádných případech by měl být také výkon zákonodárné moci umožněn přímo občanům cestou schválení návrhu zákona všelidovým hlasováním.

Návrh ústavního zákona definuje věci, o nichž může být rozhodováno v referendu obecně, a stanoví, že občané České republiky mohou v referendu rozhodnout o zásadních věcech vnitřní nebo zahraniční politiky státu, o návrhu zákona, s výjimkou zákona ústavního, a o vyslovení souhlasu se smlouvou, kterou mají být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci. Vedle toho návrh ústavního zákona obsahuje negativní vymezení otázek, které nemohou být předloženy k rozhodnutí v referendu. V návaznosti na čl. 9 odst. 2 Ústavy obsahuje předloha především ustanovení, že otázky položené v referendu nesmějí směřovat ke změně podstatných náležitostí demokratického právního státu, a dále, že otázky pro celostátní referendum nesmí směřovat ke zrušení či omezení ústavně zaručených práv a svobod, k zásahu do výkonu moci soudní, k rozhodnutí, které by bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, k ustanovování jednotlivých osob do funkcí a k jejich odvolávání z funkcí, anebo k rozhodnutí, které se týká daňových, poplatkových a jiných platebních povinností k veřejným rozpočtům.

Podle předloženého návrhu by tedy referendum zasahovalo zejména do působnosti moci výkonné a za stanovených podmínek i moci zákonodárné. Jeho výsledek by byl závazným pokynem pro rozhodnutí hlavně státních orgánů a z povahy věci především pro taková rozhodnutí, jejichž důsledky jsou zásadního rázu a přesahují funkční období jedné vlády.

V návrhu ústavního zákona se počítá s tím, že referendum by mělo být vyhlášováno z iniciativy stanoveného počtu poslanců nebo senátorů, vlády České republiky a, za podmínek v ústavním zákoně stanovených, též na základě petice nejméně 200 000 občanů. Institut referenda má být významným doplněním soustavy výkonu moci založené na zastupitelské demokracii, který umožní, aby občané vykonávali státní moc nejen prostřednictvím voleb, ale i přímo. I když i po přijetí navrhované právní úpravy bude referendum zřejmě poměrně řídkou výjimkou ve způsobu výkonu státní moci, již sama jeho ústavní úprava a potenciální možnost jejího využití zvýší vliv veřejného mínění na výkon moci zákonodárné i výkonné.

Předpokládaný finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Výdaje ze státního rozpočtu na realizaci tohoto ústavního zákona budou záviset na frekvenci institutu referenda v praxi. Nelze očekávat, že by referendum bylo vyhlášováno častěji než jednou během čtyřletého volebního období Poslanecké sněmovny, pokud bude vůbec vyhlášeno. Vláda v minulých letech ve svých návrzích ústavních zákonů o obecném referendu vždy odhadovala náklady na zorganizování a provedení referenda na přibližně 500 milionů Kč s tím, že hlasování má probíhat pouze na území České republiky; pokud by hlasování probíhalo i v zahraničí, náklady se přiměřeně zvýší.

Návrh zákona nemá žádný dopad na rozpočty krajů a obcí, neboť se týká jen celostátního referenda, tj. ve smyslu čl. 2 odst. 2 Ústavy pouze těch rozhodnutí lidu, která jsou přijímána jako výkon státní moci. Proto náklady na toto referendum budou hrazeny vždy ze státního rozpočtu.

Soulad navrhované úpravy s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami

Návrh ústavního zákona směřuje k naplnění čl. 2 odst. 2 Ústavy, podle něhož ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo. Provádí též čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (č. 23/1991 Sb., vyhlášené znovu pod č. 2/1993 Sb.), který upravuje též právo státních občanů podílet se na správě veřejných věcí přímo.

Je v souladu též s čl. 25 písm. a) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který zakotvuje právo a možnost každého občana bez jakýchkoli rozdíků a bez neodůvodněných omezení podílet se na vedení veřejných záležitostí přímo. Návrh ústavního zákona vylučuje možnost konání celostátního referenda ve věcech, které by byly v rozporu se závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodního práva (čl. 1 odst. 2 Ústavy).

Navržená ústavní předloha bere zřetel též na čl. 9 odst. 2 Ústavy, který prohlašuje za nepřípustnou změnu podstatných náležitostí demokratického právního státu. Za tímto účelem osnova vylučuje možnost konání celostátního referenda ve věcech změny podstatných náležitostí demokratického právního státu, zrušení nebo omezení ústavně zaručených základních práv a svobod či k zásahu do výkonu moci soudní.

Navrhovaná právní úprava je tedy plně v souladu s ústavním pořádkem České republiky i mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy, resp. doplňuje ústavní pořádek tak, aby byla důsledně provedena platná ústavní ustanovení i mezinárodní závazky České republiky.

Návrh ústavního zákona předpokládá, že k němu bude vydán prováděcí zákon.

Návrh ústavního zákona nezpracovává do právního řádu České republiky předpisy Evropských společenství a není s nimi v rozporu, neboť právo ES problematiku referenda ponechává ústavním předpisům členských států.

Zvláštní část

K části první

K čl. 1

Návrh ústavního zákona vyjadřuje zájem na tom, aby sami občané České republiky rozhodli o věci zásadní povahy týkající se vnitřní nebo zahraniční politiky státu. Návrh ústavního zákona má na zřeteli uplatnění vůle většiny, ale zároveň klade nezbytné meze výčtem věcí, které se nemohou stát předmětem referenda.

Respektováno je ustanovení čl. 9 odst. 2 Ústavy, podle něhož změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná. Z toho důvodu jsou z hlasování v referendu vyloučeny změny podstatných náležitostí demokratického právního státu, zrušení nebo omezení ústavně zaručených základních práv a svobod, jakož i zásahy do výkonu moci soudní. Jsou tak zohledněna základní ustanovení Ústavy, která staví základní práva pod ochranu soudní moci (čl. 4) a rozhodování většiny limituje ochranou menšin (čl. 6).

Dále je z hlasování v referendu vyloučena materie, která by se dotýkala mezinárodněprávních závazků České republiky, a to s ohledem na ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy, podle něhož je Česká republika povinna dodržovat závazky vyplývající pro ni z mezinárodního práva.

Referendum také nesmí být prostředkem ohrožujícím racionální rozpočtovou, resp. finanční politiku veřejné moci. V ustanovení písmene c) se rozumí veřejnými rozpočty státní rozpočet, rozpočty státních fondů, rozpočty územních samosprávných celků, ale také rozpočty institucí veřejného zdravotního a sociálního pojištění.

Rozhodování o obsazování funkcí nebo odvolávání z nich v individuálních případech by narušovalo systém působností stanovených ústavou a zákony, proto je rovněž vyloučeno, aby o těchto věcech bylo rozhodováno v referendu. Výjimkou by mohlo být zavedení např. odvolatelnosti prezidenta republiky, pokud by taková ústavní úprava byla přijata.

Ustanovením písmene e) se zamezuje možnosti učinit předmětem referenda rozhodnutí příslušející moci soudní, neboť by to narušovalo strukturu a záruky právního státu a ústavních záruk souvisejících s právem na soudní a jinou právní ochranu (zejména čl. 4, 81 a 82 Ústavy, čl. 8, 12, 36 až 40 Listiny).

V odstavci 3 jsou upraveny požadavky kladené na formulaci otázky, která má být v referendu položena. V rámci referenda může být k jedné věci položena pouze jedna otázka, která musí být jednoznačná a srozumitelná, a svou formulací musí dávat možnost odpovědět na ni „ano” či „ne”. Z důvodu hospodárnosti se však současně nevylučuje, aby v jednom referendu bylo položeno více otázek k různým věcem.

K čl. 2

Odst. 1

V odstavci 1 jsou vymezeny fyzické osoby oprávněné hlasovat v referendu, a to tak, že toto oprávnění má každý státní občan České republiky, bez ohledu na to, zda žije v České republice nebo v zahraničí, který nejpozději v den konání referenda dosáhl věku alespoň 18 let.

Odst. 2

Toto ustanovení předpokládá, že hlasování v referendu bude probíhat pouze na území České republiky, a nikoliv v zahraničí. Z hlasování však nejsou vyloučeni občané žijící v zahraničí, své právo však musí uplatnit na území státu. Stejně tomu bylo i v referendu o přistoupení ČR k Evropské unii (srov. § 2 zákona č. 114/2003 Sb., o provádění referenda).

K čl. 3

Odst. 1

Předpokladem pro vyhlášení referenda prezidentem republiky je podání návrhu na vyhlášení referenda některým z oprávněných subjektů. V případě skupiny poslanců či senátorů jde o skupinu, která je na jedné straně dostatečně reprezentativní, a na straně druhé určený počet umožní, aby referendum mohla vyvolat také parlamentní opozice. Pokud jde o vládu, je jí přiznáno právo navrhnout vyhlášení referenda již z důvodu jejího ústavního postavení coby vrcholného orgánu výkonné moci (čl. 67 odst. 1 Ústavy).

Návrh na vyhlášení referenda může také předložit nejméně 200 000 občanů oprávněných hlasovat v referendu. Vzhledem k tomu, že hlasovat v referendu mohou pouze občané, kteří dosáhli zletilosti alespoň v den konání referenda, a vzhledem k tomu, že v době shromažďování podpisů není dostatečně jisté, kdy referendum proběhne, vyplývá z tohoto ustanovení ve spojení s aplikací čl. 2 odst. 1 návrhu, že z podpisů na petičních arších budou relevantní pouze podpisy těch občanů České republiky, kteří v době podpisu petičního archu dosáhli věku 18 let. Navržený počet podporovatelů referenda vyhlášeného na základě petice občanů vychází z potřeby stanovit dostatečně vysoký počet občanů podporujících vyhlášení referenda, aby se předešlo zneužívání tohoto institutu. Zároveň je počet navrhovatelů stanoven tak, aby šlo o počet, kterého lze při shromažďování podpisů reálně dosáhnout a vyvolat referendum také cestou lidové iniciativy.

Odst. 2

Dojde-li k tomu, že prezident republiky obdrží současně více návrhů na vyhlášení referenda, je v odstavci 2 upraven postup při posuzování těchto návrhů a kritéria rozhodování prezidenta republiky o tom, které z předložených návrhů nebudou akceptovány. Odmítnout vyhlášení referenda je prezident oprávněn pouze tehdy, jestliže by se mělo konat ve věci, která byla předmětem bezprostředně dříve doručeného návrhu.

K čl. 4

Odst. 1

Ustanovení určuje lhůty, v nichž musí k vyhlášení referenda dojít. V případě referend navržených skupinou poslanců či senátorů, nebo vládou, je to lhůta 30-ti dnů, která je dostačující k tomu, aby prezident republiky ověřil, že jde o řádný návrh. V případě referenda navrženého formou petice občanů České republiky je navržena lhůta dvojnásobná, a to s ohledem na náročnější proceduru ověření, zda návrh splňuje všechny zákonem stanovené podmínky, zejména, zda počet občanů podporujících svými podpisy petici je dostatečný.

Opatření prezidenta republiky, jímž se referendum vyhlásí, bude uveřejněno ve Sbírce zákonů z důvodu zájmu na všeobecné informovanosti o této věci.

Odst. 2

Prezidentu republiky není předlohou svěřována žádná pravomoc rozhodovat o vyhlášení referenda či jeho přípustnosti, s výjimkou výše uvedeného čl. 3 odst. 2. Prezidentu republiky není dán také žádný prostor pro uvážení v této věci. V případě, že prezident republiky dojde k závěru, že navržené referendum vystupuje z mezí stanovených ústavním zákonem, ať už proto, že v něm má být hlasováno o záležitosti z referenda vyloučené (viz čl. 1 odst. 2) nebo proto, že návrh nebyl podán subjekty k tomu oprávněnými (viz čl. 3 odst. 1), potom se s žádostí o posouzení těchto otázek může obrátit na Ústavní soud. Pouze tento orgán je oprávněn posoudit, zda jsou zákonem stanovené podmínky pro vyhlášení referenda splněny, či nikoliv. V případě rozhodnutí o tom, že referendum není nepřípustné, je prezident republiky povinen je vyhlásit do 15 dnů ode dne vykonatelnosti rozhodnutí Ústavního soudu.

K čl. 5

Odst. 1

Ustanovení určuje lhůty, v nichž musí být referendum ode dne vyhlášení konáno. Hranice 90 až 120 dnů je dostatečná pro organizační přípravu referenda. Zároveň není žádný důvod, proč by referendum mělo být konáno ve lhůtě pozdější, s výjimkami níže uvedenými.

Odst. 2

Ustanovení určuje výjimku z odst. 1. Z důvodu hospodárnosti je třeba referendum vyhlásit tak, aby se mohlo konat společně s celostátně konanými volbami, ale jen tehdy, mělo-li by se referendum konat v posledních šesti měsících volebního období uvedených orgánů.

Odst. 3

Ustanovení zavádí druhou výjimku z odst. 1, která má umožnit řádnou organizaci referenda po skončení některého z mimořádných právních stavů vyhlášených podle Ústavy či ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, tj. nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Trvání těchto stavů vyžaduje konsolidaci společenských poměrů a vytvoření podmínek pro uspořádání hlasování v referendu, které se může konat teprve po jejich skončení.

K čl. 6

Odst. 1

Ustanovení zajišťuje, že rozhodnutí přijaté v referendu bude dostatečně reprezentativní a bude tak mít dostatečnou legitimitu. Návrh nepředpokládá jako podmínku platnosti referenda a závaznosti jeho rozhodnutí minimální účast většiny všech oprávněných hlasujících (obdobně, jak tomu bylo i v případě referenda o přistoupení ČR do EU podle úst. zákona č. 515/2002 Sb.). Dosažení potřebné většiny bude zjišťováno teprve následně. Prvou podmínkou pro přijetí rozhodnutí je schválení návrhu nadpoloviční většinou odevzdaných platných hlasů. Druhá podmínka, která musí být splněna kumulativně, je ta, aby se pro návrh vyslovila taková část oprávněných voličů, která bude v absolutním součtu odpovídat alespoň jedné třetině všech občanů oprávněných hlasovat. Rozhodnutí v referendu tedy nemůže být přijato, jestliže se hlasování nezúčastní alespoň jedna třetina všech oprávněných. V případě účasti právě 1/3 z celkového počtu oprávněných občanů by tedy byla nezbytná pro schválení návrhu jednomyslná podpora všech hlasujících. Další příklady nutné podpory návrhu v závislosti na účasti v hlasování jsou uvedeny v přiložené tabulce.

Účast na hlasování (ze všech oprávněných občanů)	Nutná podpora pro návrh (z hlasujících, resp. z platných hlasů)
Méně než 1/3	rozhodnutí nemůže být přijato
1/3	100%
40%	83.33%
50%	66.66%
60%	55.55%
2/3	více než 1/2
více než 2/3	více než 1/2

Odst. 2

Tento odstavec stanoví jednak přezkoumatelnost ústavnosti průběhu referenda, a zároveň určuje subjekty, které jsou oprávněny se na Ústavní soud s takovým návrhem obrátit.

Odst. 3

Rozhodnutí přijaté v referendu se vyhlásí stejným způsobem, jako zákon, tj. ve Sbírce zákonů.

Odst. 4

Odstavec stanoví podmínky pro možnost opakování referenda v téže věci. Protože není racionální, ani hospodárné konat takové referendum kdykoliv, je navržen odstup alespoň dvou let. Tento časový odstup je dostatečný k tomu, aby mohlo být prokázáno, zda došlo ke změně společenské situace a náhledu na otázku v referendu původně položenou.

Odst. 5

Odstavec stanoví zvláštní postup pro opakování referenda, v němž nebyl vysloven souhlas s přijetím návrhu zákona. V tomto případě se opakované referendum může konat nejdříve za dva roky, ale zároveň až v novém volebním období Poslanecké sněmovny. Cílem tohoto opatření je zajistit možnost, aby případně nově zvolená Poslanecká sněmovna navržený zákon schválila sama, bez nutnosti konání nového referenda.

K čl. 7

Článek stanoví právní ochranu pro případ nečinnosti prezidenta republiky, kterou by případně zamýšlel zmařit konání referenda. V případě přípustnosti konání referenda v navržené věci je nahrazeno neučiněné rozhodnutí prezidenta republiky rozhodnutím Ústavního soudu. Tímto způsobem není dotčeno již vydané rozhodnutí Ústavního soudu o nepřípustnosti referenda v dané věci (odst. 2).

K čl. 8

Odst. 1

Rozhodnutí přijaté v referendu je jako projev suverenity lidu závazné pro každého. Předloha používá stejnou dikci, jaká je použita v čl. 89 odst. 2 Ústavy, tj. že rozhodnutí je závazné pro všechny orgány i osoby.

Odst. 2

Toto ustanovení řeší otázku možného rozporu dvou zákonů, z nichž jeden bude přijat v referendu a druhý parlamentní cestou, a to ve prospěch zákona schváleného v referendu. V tomto pravidle je opět zohledněna skutečnost, že přímý projev vůle lidu má přednost před vůlí projevenou reprezentanty lidu – poslanci a senátory.

Odst. 3

Zákon schválený v referendu může být změněn či zrušen nejdříve nově zvolenou Poslaneckou sněmovnou, a to z důvodu zajištění jeho minimální stálosti a možnosti, aby projevil své účinky. S ohledem na skutečnost, že při jeho schvalování byla projevena vůle lidu přímo, je třeba, aby volení zástupci tento projev změnili či zrušili kvalifikovanou většinou hlasů odpovídající většině, kterou jako zástupci lidu mohou jménem lidu měnit ústavní uspořádání státu, tj. přijímat ústavní zákony (viz čl. 9 odst. 1 a čl. 39 odst. 4 Ústavy).

Odst. 4

Zákon schválený v referendu bude vyhlášen stejným způsobem a podepsán stejnými ústavními činiteli, jako obyčejný zákon. Jako přímý projev vůle lidu nemůže být vetován prezidentem republiky, neboť prezident má právo vrátit přijatý zákon pouze Parlamentu (čl. 62 písm. h/ Ústavy), resp. Poslanecké sněmovně (čl. 50 Ústavy).

Odst. 5

Souhlas s mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy vyslovený v referendu nahrazuje souhlas Parlamentu, který by byl vzhledem k síle učiněného rozhodnutí nadbytečný.

K čl. 9

Tento ústavní zákon bude vyžadovat přijetí obyčejného zákona, který bude jeho ustanovení provádět. Jeho základem může být zákon č. 114/2003 Sb. o provádění referenda. Ke schválení prováděcího zákona je navržena nutnost souhlasu obou komor Parlamentu, neboť půjde o normu, která bude realizovat nahrazení vůle obou z nich. Stejně ustanovení o nezbytnosti přijetí prováděcího zákona Poslaneckou sněmovnou i Senátem obsahuje i čl. 6 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii.

K části druhé

V části druhé je obsažen návrh novely Ústavy České republiky, kterou se rozšiřují pravomoci prezidenta republiky o pravomoc vyhlásit celostátní referendum a jeho výsledek. Dále se upravuje pravomoc Ústavního soudu rozhodovat o přípustnosti konání referenda v navržené věci, o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta o návrhu na vyhlášení celostátního referenda, a o tom, zda postup při provádění referenda je v souladu s ústavním pořádkem a se zákonem o provádění referenda.

Legislativně se přitom v čl. 62 a 87 Ústavy ČR nahrazují ta jejich dosavadní ustanovení, která upravují pravomoci prezidenta republiky a Ústavního soudu v souvislosti s referendem o přistoupení České republiky k Evropské unii, a která již svůj obsah v praxi vyčerpala.

K části třetí

Navrhuje se stanovit účinnost ústavního zákona dnem jeho vyhlášení, neboť je naléhavým obecným zájmem, aby ústavní úprava obecného referenda mohla být prováděna již od nabytí její platnosti. Její použití je však podmíněno též přijetím prováděcího zákona.

V Praze, dne 11. června 2010

Bohuslav Sobotka, v. r.
Jeroným Tejc, v. r.
Jaroslav Krákora, v. r.
Václav Klučka, v. r.

David Rath, v. r.
Cyril Zapletal, v. r.
Hana Orgoníková, v. r.
Lubomír Zaorálek, v. r.

Milada Emmerová, v. r.
Jan Látka, v. r.
Zdeněk Škromach, v. r.
Ivan Ohlídál, v. r.
Jiří Petřů, v. r.
Vladimíra Lesenská, v. r.
Milan Urban, v. r.
Miroslav Váňa, v. r.
Václav Neubauer, v. r.
Jan Chvojka, v. r.
František Novosad, v. r.
Roman Sklenák, v. r.
Ladislav Skopal, v. r.

Josef Tancoš, v. r.
Stanislav Křeček, v. r.
František Bublan, v. r.
Karel Černý, v. r.
Pavel Antonín, v. r.
Jiří Šlégr, v. r.
Jan Babor, v. r.
Vítězslav Jandák, v. r.
Jaroslav Foldyna, v. r.
Václav Zemek, v. r.
Antonín Sed'a, v. r.
Roman Váňa, v. r.
Václav Votava, v. r.
Pavel Ploc, v. r.
Pavel Holík, v. r.
Jiří Zemánek, v. r.
Michal Hašek, v. r.
Alfréd Michalík, v. r.
Petr Jalowiczor, v. r.
Dana Váhalová, v. r.

Části ústavního zákona ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, s vyznačením navrhovaných změn a doplňků

Čl. 62

Prezident republiky

- a) jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi,
- b) svolává zasedání Poslanecké sněmovny,
- c) rozpouští Poslaneckou sněmovnu,
- d) pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády,
- e) jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy,
- f) jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu,
- g) odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahazuje odsouzení,
- h) má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního,
- i) podepisuje zákony,
- j) jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
- k) jmenuje členy Bankovní rady České národní banky,
- l) ~~vyhlašuje referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii a jeho výsledek~~
vyhlašuje celostátní referendum a jeho výsledek.

Čl. 87

Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřisluší-li podle zákona jinému orgánu,
- l) ~~o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,~~
- l) o tom, zda předložený návrh na vyhlášení celostátního referenda je přípustný nebo zda navržené otázky, které mají být v celostátním referendu předloženy, jsou jednoznačné a srozumitelné,**

~~m) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení.~~

m) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky o návrhu na vyhlášení celostátního referenda,

n) o tom, zda postup při provádění celostátního referenda je v souladu s ústavním pořádkem a se zákonem o provádění celostátního referenda.